

Атаманчук Н. М. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку / Н. М. Атаманчук // Актуальні проблеми психологічної науки у вимірах сучасного освітнього простору: збірник наукових матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. (15-16 травня 2014 року, м. Полтава) / За заг. Ред. С. П. Яланської. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 45-50

УДК 159.923:37.015.31 – 053.5

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Атаманчук Н. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Передумови до подальшого творчого розвитку і саморозвитку особистості закладаються в дитинстві. В зв'язку з цим висуваються вимоги до початкових етапів становлення особистості дитини, особливо в початковому шкільному, який визначає у подальшому її розвиток.

Практика показує, що саме у дітей молодшого шкільного віку необхідно розвивати творчі якості особистості, створювати умови для формування основних компонентів творчого мислення. Задача розвитку креативності (загальна здатність до творчості) стоїть перед першим освітнім ступенем – початковою школою. Розвиток креативності має свої особливості в кожному віковому періоді, різні фактори впливають на її динаміку і в тому чи іншому періоді можуть набувати першочергового значення. У молодшому шкільному віці визначними є фактори організації навчально-пізнавальної діяльності, а саме: характер спілкування вчителя з дітьми, стиль сімейного виховання та ін.

В останні десятиріччя питанням розвитку здібностей, обдарованості, творчості, творчого мислення у вітчизняній та зарубіжній психології приділялося багато уваги, про що свідчать дослідження Ф.Баррона, Є.О.Голубєвої, Г.С.Костюка, В.А.Крутецького, В.С.Мерлін, В.О.Моляко, Я.О.Пономарьова, Дж. Рензулі, В.А.Роменця, С.Л.Рубінштейна, А.Танненбаума, Б.М.Теплова та ін.). Ідея дослідження природи обдарованості на основі аналізу творчого розвитку людини знайшла своє

відображення в концепціях творчої обдарованості таких авторів, як О.М.Матюшкін, В.О.Моляко, О. Музика, Г. М. Селевко, Б.Д.Шадріков, Ф. Баррон, Дж. Гілфорд, А. Торренс, К.Тейлор та інші.

Зокрема, В.О.Моляко наголошував, що особистість розвивається разом із розвитком здібностей, що ці два процеси і взаємообумовлені, і взаємозалежні. При цьому, рівень розвитку здібностей визначає напрям розвитку особистості, а рівень особистісного розвитку, у свою чергу, визначає напрям розвитку її здібностей [1].

Дослідження В.О. Моляко, Ж. Піаже, Я.О. Пономарьова, В.А. Роменця та ряду інших вчених стосовно розвитку обдарованості у дитини на прикладі становлення творчості показали, що з-поміж всіх адаптаційних ресурсів творчість є специфічною для людини формою взаємодії зі світом, яка створює передумови для духовного розвитку.

Як зазначає Г. М. Селевко, творчі здібності особистості полягають в уміннях самостійного бачення проблем, критичного, аналітичного, синтетичного мислення, перенесення знань, умінь, навичок у нову ситуацію. Відзначені риси творчої діяльності не завжди бувають вроджені, їх можна цілеспрямовано формувати з допомогою спеціальних технологій. Варто виявляти й розвивати творчі здібності школярів, долучати до різноманітної творчої діяльності та навчати їх такому процесу [3, с. 22].

Розвиток творчих здібностей веде до виникнення творчої обдарованості – інтегрального особистісного утворення. На думку В.О.Моляко, О.Л.Музики [1] обдарованості, яка б розвивалася на основі виконавських здібностей, не існує. Як про психологічний феномен можна говорити лише про творчу обдарованість, котра виникає на основі розвитку творчих здібностей.

Проблема розвитку творчості, проблема людини як творця – безумовно є актуальною. Визнання неповторності, унікальності кожної людини як вищої цінності суспільства визначають стратегічну мету держави. Це стимулює зацікавленість проблемами обдарованості, творчості, інтелекту, що незабаром має перерости в послідовну державну політику, спрямовану на пошук,

навчання і виховання обдарованих дітей та молоді, в адекватне стимулювання творчої праці серед фахівців.

Педагогічний аспект проблеми залишається мало вивченими, разом з тим має свої особливості, які треба досліджувати. *Ми поставили мету* схарактеризувати психолого-педагогічні умови розвитку творчості у дітей молодшого шкільного віку.

Серед продуктивних видів діяльності молодші школярі надають перевагу малюванню. Саме в цьому віці майже всі діти малюють багато і залюбки, втілюючи у своїх малюнках те, що вони знають, відчують, уявляють про оточуючу дійсність. В.С.Мухіна розглядає розвиток дитячого малювання як процес засвоєння одного з видів знакової діяльності, в якому виражені особливості зорового сприйняття і уявлення дитини, її рухового розвитку, мислення і ставлення до дійсності. Дитячий малюнок орієнтований на відтворення дійсності, тому передусім йому притаманна зображувальна функція [4, с.101]. Оцінювання дитини – важливий стимул до творчої діяльності в перспективі. Треба всіляко заохочувати до вдосконалення знань, умінь і навичок, відзначаючи навіть незначний успіх, старанність, захопленість зображувальною діяльністю [2, с.27]. Молодші школярі шукають виразні засоби не тільки у своїй власній діяльності. Вони оволодівають виразними засобами різних художніх напрямків, засвоюють соціальний досвід і застосовують його у своїй зображувальній творчості.

Цю особливість ми врахували під час підбору завдань спрямованих на розвиток творчості дітей молодшого шкільного віку.

Спостереження показують, що значна творча робота учнів початкових класів відбувається в дидактичних іграх, які мають на меті розвиток пізнавальної активності, допитливості, швидкості розумових дій, ініціативи у прийнятті рішень. Використовуючи ігри у позаурочний час, ми уважно придивлялися до дітей, оцінювали їх індивідуальні особливості та індивідуальні можливості. Якщо школяр швидко і легко виконує завдання, йому пропонували складніше, і навпаки, у випадку ускладнень, довше затримувалися

на простих. Ми не намагалися прискорювати процес виконання завдань, не наголошували, що дитина чогось не вміє, навіть якщо це з легкістю виконують однолітки.

Варто пам'ятати про те, що важливо не тільки навчити дитину чомусь, але й вселити в неї впевненість у собі, сформувані вміння відстоювати свою ідею, своє рішення. Особливо це стосується виконання завдань, які часто мають декілька розв'язків і які не можуть бути оцінені, вірно чи невірно.

Отже, на заняттях, присвячених розвитку творчості молодших школярів, необхідно передусім створити вільну ігрову атмосферу, спрямовану на забезпечення комфортності спілкування, впевненості у своїх силах.

Далі подамо опис комплексу завдань зображувального змісту спрямованих на розвиток творчості дітей молодшого шкільного віку (розроблені І.А.Барташніковою та О.О. Барташніковим).

Завдання 1. „Хто ховається в крапках?“

Дітям пропонуються малюнки, на яких контури предметів або їх зображення нанесені крапками. Потрібно роздивитись зображення та обвести його однією лінією. Якщо малюнок не дуже складний, обводити потрібно не відриваючи руки.

Завдання 2. „Ляпки“

Використовуючи рідку фарбу, хаотично нанести плями на папір, потім аркуш паперу згорнути навпіл плямами всередину. Діти мають роздивитись у плямах зображення та домалювати їх.

Завдання 4. „Чарівні картинки“

На аркуш паперу схематично наносять незакінчені зображення (штрихи, рисочки, кружечки, хвилясті лінії та ін.) Діти мають домалювати зображення так, як вони його бачать. Незавершені фігури можуть перетворитися у дерева, квіти, метеликів та ін. По закінченню роботи діти розповідають про картинку, яка в них вийшла.

Завдання 5. „Найсмішніше“

Дітям пропонують намалювати смішну картинку. На малюнках можуть бути зображені не тільки предмети, живі об'єкти, але й сполучення кольорів, форм та ін.

Завдання 6. „Чого на світі не буває”

Пропонується намалювати те, чого на світі не буває та придумати історію про намальоване.

Ми погоджуємося з думкою науковців про те, що творчість визначається вмінням висловлювати свої почуття, уявлення про світ різними способами. А для цього дитина повинна вміти відштовхуючись від окремої ознаки предмета, будувати образ; не тільки вільно фантазувати, а й творчо розв'язувати різні задачі.

Практика показує, що саме у молодшому шкільному віці потрібно гармонійно розвивати сукупності тілесних, душевних і розумових сил дитини. Важливим принципом виховання є озброєння особистості знаннями і вміннями, які становитимуть реальну користь у житті та допоможуть їй посісти достойне місце у суспільстві. Завдання педагога, батьків – розвивати в дітей працьовитість, цілеспрямованість, вміння завершувати розпочату справу, силу волі, спонукати їх до самовиховання.

Ми переконані, саме у творчій діяльності відбувається становлення особистості, розкриваються її можливості, здатність осягнути власне “Я”. Кризові, застійні явища в українському суспільстві сьогодні породжують попит на творчу особистість, котра нестандартно мислить, наділену сильною волею і колосальною працездатністю.

Література

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
2. Кардашов В.М. Шляхи активізації творчої діяльності на уроках образотворчого мистецтва / В. М. Кардашов // Початкова школа. – 1987. – №6. – С.23-27.

3. Лінєвич К. Проблема творчості в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених: понятійний аспект / Катерина Лінєвич // Рідна школа. – 2008. – №11.– С. 19-22.
4. Мужикова І. Дитячий малюнок у контексті педагогічних досліджень / І. Мужикова // Імідж сучасного педагога. – 2006. – №5-6. – С.100-102.